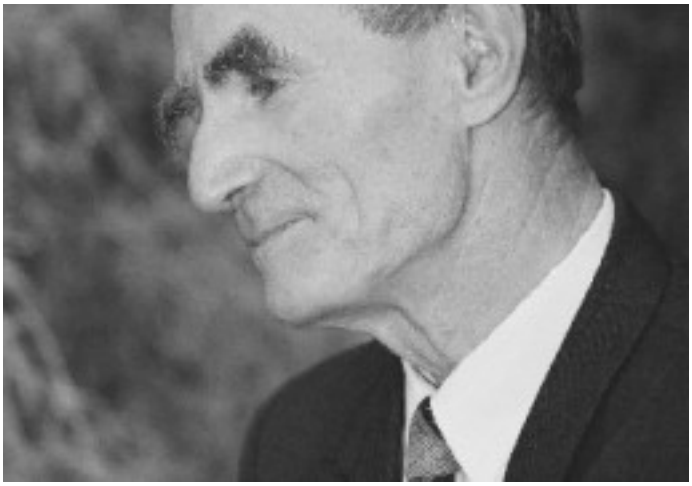
Marian Pokropek

prof. dr hab. Marian Pokropek

1932-2023

profesor emerytowany

Useful links

Publications in PBN [1]

Marian Pokropek urodzi? si? 7 wrze?nia 1932 roku w Maryjance w gminie Brwinów. Na Uniwersytecie Warszawskim studiowa? w Instytucie Historii Kultury Materialnej, kierowanym przez prof. Witolda Dynowskiego. W 1956 roku uzyska? tytu? magistra etnografii. Zosta? nauczycielem akademickim, podj?? si? pracy naukowej, uzyskuj?c kolejno stopnie doktora, doktora habilitowanego i w ko?cu tytu? profesora. Przez lata by? kierownikiem Zak?adu Etnogra?i Polskiej i S?owia?szczyzny w Katedrze Etnologii i Antropologii Kulturowej UW. Jego badawcze zainteresowania pocz?tkowo dotyczy?y budownictwa i osadnictwa na Mazowszu oraz Podlasiu, pracowa? te? przy tworzeniu „Polskiego Atlasu Etnograficznego". Badania prowadzi? równie? poza granicami naszego kraju: na Bia?orusi, Litwie, Ukrainie, w Macedonii i Bu?garii.

W latach 70. rozpocz?? przygotowania do stworzenia „Atlasu sztuki ludowej i folkloru w Polsce" – wiejska twórczo?? artystyczna i postaci artystów nieprofesjonalnych do dzi? s? wielk? pasj? profesora. W czasie d?ugoletniej pracy, bada? terenowych, zgromadzi? on imponuj?c? kolekcj? polskiej sztuki ludowej, która mie?ci si? w pawilonie s?siaduj?cym z jego domem w Otr?busach pod Warszaw?. Od 1996 roku tam w?a?nie siedzib? ma prywatne Muzeum Polskiej Sztuki Ludowej [2]. Od 2014 roku muzeum nie prowadzi dzia?alno?ci wystawienniczej, lecz udost?pnia zbiory osobom zajmuj?cym si? sztuk? ludow?. Profesora z pewno?ci? mo?na nazwa? dokumentalist? – w jego bogatej kolekcji znajduj? si? nie tylko rze?by, obrazy czy przedmioty sztuki u?ytkowej, ale tak?e niezliczona liczba negatywów i zdj??, bo fotografia to kolejna fascynacja Mariana Pokropka.

Poza prac? akademick? Marian Pokropek przez lata wspó?pracowa? z licznymi muzeami i skansenami, m.in. W Ciechanowcu, Bia?ymstoku czy Sierpcu.

Area of interest

etnografia Polski i S?owia?szczyzny, zw?aszcza ludowa architektura i sztuka; obszar bada?: Polska, Bia?oru?,

Litwa, Ukraina, Ba?kany (Macedonia, Bu?garia)

Biography

Profesor Marian Pokropek jest autorem ponad 60 monografii, rozpraw i artyku?ów naukowych. Do najwa?niejszych jego prac nale??:

1976 Budownictwo ludowe w Polsce, Ludowa Spó?dzielnia Wydawnicza, Warszawa.

1978 Atlas sztuki ludowej i folkloru w Polsce, Arkady, Warszawa.

1979 Wytwórczo?? i sztuka ludowa Pojezierza Suwalsko-Augustowskiego, Zak?ad Wydawnictw CZSR, Warszawa.

1980 Przewodnik po izbach regionalnych w Polsce, Pa?stwowa Spó?dzielnia Wydawnicza, Warszawa.

Publikacje wspó?autorskie:

1988 Sztuka ludowa w Polsce, Anna Kuczu?ska-Iracka, Ewa Fry?- Pietraszkowa, Marian Pokropek, Arkady, Warszawa.

1995 Tradycyjne budownictwo drzewne w Polsce t.1. Budownictwo ludowe. Cha?upy i ich regionalne zró?nicowanie, Marian Pokropek, Wojciech Pokropek, Neriton, Warszawa.

1996 Tradycyjne budownictwo drzewne w Polsce, t.II Budownictwo sakralne, cz.1. Bo?nice, meczety, moleny staroobrz?dowców oraz podlaskie cerkwie unickie i prawos?awne Marian Pokropek, Wojciech Pokropek, Neriton, Warszawa.

2004 Bug - rzeka, która ??czy. Dzieje rolnictwa Pobu?a, Marian Pokropek, Andrzej Kokowski, Muzeum Che?mskie w Che?mie, Wo?y?skie Muzeum Krajoznawcze w ?ucku, Che?m.

2009 Suwalszczyzna. ?wiat pogranicza, Marian Pokropek, Adam ?ulpa, Muzeum Okr?gowe w Suwa?kach, Suwaki.

Awards and Scholarships

Z?oty Krzy? Zas?ugi 1977
Medal Komisji Edukacji Narodowej 1998
Krzy? Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski 2003
Zas?u?ony Dzia?acz Kultury (dwukrotnie)
Medal im. Oskara Kolberga
Medal im. A. Ch?tnika
Medal im. Ks. K. Kluka
Nagroda CLIO Wydzia?u Historycznego UW (dwukrotnie: 1996, 1997)
Nagrody JM Rektora UW
Nagrody naukowe MEN (trzykrotnie)
Nagroda Sekretarza naukowego PAN
Nagroda Wydawców

Po?egnanie - Agnieszki Pokropek-?widerskiej, córki Profesora

Tatusiu,

Ca?e ?ycie powtarza?e?, ?e nie chcia?by? do?y? takiej chwili, w której straci?by? sprawno?? intelektualn?, nie móg?by? czyta? i pracowa?, by?by? zale?ny i niesamodzielny. Dobry Bóg wys?ucha? chyba Twoich pró?b, bo pozwoli? Ci odej?? do wieczno?ci tak jak chcia?e? – zanim choroba i cierpienie kompletnie odetn? Ci? od ?wiata, pozbawi? mo?liwo?ci pracy i realizowania Twojej pasji. Pozwoli? Ci odej?? w domu, w?ród bliskich.

Twoje naprawd? d?ugie ?ycie by?o pi?kne i pe?ne. Zapewne ka?dy, kogo spotka?e? na swojej drodze zachowa jaki? obraz, jakie? wspomnienie o Tobie. Niektórzy zapami?taj? Twoje wielkie, krzaczaste brwi, o których chodzi?y legendy w?ród studentów etnografii, czy te? Twoje wspania?e wyk?ady, podczas których ol?niewa?e? erudycj?. Zawsze si? do nich sumiennie przygotowywa?e?, zabieraj?c z domu na Uniwersytet pó? samochodu ksi??ek, fotografii i innych materia?ów terenowych.

Inni zapami?taj? Ci? jako zapalonego kolarza, wygrywaj?cego warszawskie prze?aje i jad?cego na rowerze na obiad do ciotki-s?dziny do Piotrkowa Trybunalskiego. Kolejni – jako terenowca z krwi i ko?ci, który bardziej od akademickich gabinetów wola? biega?, czasem z pr?dko?ci? ?wiat?a, mi?dzy drewnianymi cha?upami, ko?ció?kami i cerkwiami, dokumentuj?c swoim ulubionym aparatem fotograficznym marki START ?wiat, który powoli ju? znika?.

B?d? z pewno?ci? równie? Ci, których niezmiennie zachwyca?e? swoj? wybuja?? gestykulacj? przy otwieraniu kolejnych wernisa?y, kiedy to z takim zachwytem opowiada?e? o sztuce ludowej, swoich spotkaniach z Twórcami, wspania?ym ?wiecie ich wyobra?ni.

Mo?e kto? zapami?ta Ci? równie? po prostu jako s?siada, rodowitego mieszka?ca Otr?bus, ma?ego Maniusia z przedwojennego zdj?cia, stoj?cego z pi?eczk? przed starym domem pod naszym kasztanem, pó?niej pana Mariana snuj?cego opowie?ci o wojennych i powojennych czasach naszej „ma?ej ojczyzny”, który co roku wraz s?siadami przygotowywa? o?tarz na Bo?e Cia?o, udost?pniaj?c eksponaty ze swojej kolekcji.

Wszystkie te obrazy, migawki zdarze? b?d? wspomnieniami równie? naszej rodziny, bo Ty nigdy nie oddziela?e? murem swojego ?ycia zawodowego i ró?nych pasji od ?ycia rodzinnego. Nigdy nie sta?e? si? naukowcem zamkni?tym szczelnie w swoim gabinecie.

Jako m?ody ch?opak, zaraz po wojnie wraz ze swoim Ojcem zbudowa?e? w?asnymi r?kami Nasz Dom, dom, w którym nie by?o k?tów prostych, co w dos?ownym tego s?owa znaczeniu przyprawia?o o zawrót g?owy kolejne ekipy remontowe. Ale dom bez k?tów prostych to dom z fantazj?, bez sztywnych regu?, kochaj?cy, dom otwarty, wymykaj?cy si? wszelkim oczywisto?ciom, goszcz?cy tak wielu ludzi ró?nych ?rodowisk, narodowo?ci, wyzna?; dom, do którego si? wraca, mimo m?odzie?czych buntów, sporów i w?asnych pomys?ów na ?ycie; nasze centrum ?wiata, którego nie mo?na tak po prostu opu?ci?, sprzeda? z tak b?ahego powodu jak przeciekaj?cy dach czy krzywa ?ciana.

Do tego domu niepostrze?enie zacz??a wchodzi? sztuka w takich ilo?ciach, ?e musia?e? go rozbudowa?, aby stworzy? swoje Muzeum. Ju? wówczas niektórzy traktowali Ci? jako szale?ca, który w tak trudnych czasach rzuca si? z motyk? na s?o?ce.

Ale ty mia?e? szcz??cie mie? najlepsz? ?on?, jak? mog?e? sobie wymarzy?, nasz? Mam? i Babci?. Jak zawsze mówi?e?, bez jej troskliwo?ci i wielkiej wyrozumia?o?ci, a czasami po prostu zwyk?ego, kobiecego rozs?dku, który ?ci?ga? Ci? na ziemi? , nie da?by? rady stworzy? takiego domu, rodziny, swojego muzeum.

Dzi?kuj? Ci, ?e by?e? Tat?, który zabiera? swoj? rodzin? na naukowe woja?e, za wakacje w skansenach, na obozach etnograficznych, za w?ócz?gi po polnych drogach Suwalszczyzny i Podlasia, w?dró wki górskimi ?cie?kami Macedonii i Bu?garii, wszystkie podró?e, kiedy uczy?e? nas, ?e w podró?y nie jest wa?ne to, ?eby by?o wygodnie, ale ?eby by?o ciekawie. Dzi?kuj? Ci za te wszystkie „bakcyle”, które w nas zaszczepia?e?, by?my mogli sami pó?niej dokona? w?asnych wyborów ?yciowych. I za mi?o?? do sztuki, zarówno tej wysokiej, pokazywanej w najlepszych muzeach ?wiata, jak i tej malowanej na dykcie czy rze?bionej z kawa?ka starej stodo?y przez ludowego Twórc?.

Dzi?kuj? Ci za bycie kochaj?cym, pe?nym ciep?a Dziadkiem, który, jak powtarza?y Twoje wnuki, mia? najlepszy gust do s?odyczy i nie wstydzi? si? sun?? krakowiakiem przez hol naszego domu, wyg?upiaj?c si? z nimi, tworz?c mi?dzypokoleniowe wi?zi, tak zawsze dla Ciebie wa?ne.

By?e? w tym wszystkim tak uroczo staro?wiecki, niepoddaj?cy si? naciskom wspó?czesnego targowiska pró?no?ci, b?d?c pomostem do ?wiata cz?sto ju? zapominanych warto?ci, takich jak szacunek, pracowito?? czy uczciwo??, równie? ta naukowa. Nie u?ywa?e? telefonu komórkowego ani komputera, za to mia?e? fantastyczn? pami??. Otacza?e? si? ksi??kami wiecznie roz?o?onymi na pod?odze i fotelach w Twoim gabinecie, uwielbia?e? wszelkiego rodzaju pude?eczka, z których tworzy?e? ró?norodne archiwa zbieraj?ce wiedz? i dokumentacj? fotograficzn?.

B?dzie nam brakowa?o Twojego popo?udniowego uk?adania pasjansów z kotem na kolanach, przy kawce i obowi?zkowym ciasteczku, stukotu Twojej starodawnej maszyny do pisania, na której, b?d?c chyba jednym z ostatnich dinozaurów sztuki epistolografii, do ko?ca ?ycia pisa?e? obszerne listy z ?yczeniami ?wi?tecznymi do przyjació?, których mia?e? przecie? tak wielu.

Zapami?tamy Ci? te? siadaj?cego pod jab?onk? w naszym ogrodzie, rozmarzonego, z lekkim u?miechem, zapatrzonego w niebo i zas?uchanego w ?piew ptaków, snuj?cego plany.

Martwi?e? si? czasami, co stanie si? z muzeum po Twojej ?mierci. Na koniec zatem, chcia?abym Ci? Tatusiu zapewni?, ?e go nie sprzedamy, nie zamkniemy i b?dziemy kontynuowa? Twe dzie?o. Odpoczywaj w pokoju!

Wspomnienie dr Katarzyny Waszczy?skiej

Prof. Marian Pokropek. Pu?sk

Jedn? z ostatnich ksi??ek (Etnografia. Materialna kultura ludowa Polski na tle porównawczym, Warszawa: PWN

2019) Profesor Marian Pokropek ko?czy s?owami Jana Stanis?awa Bystronia: po?yteczna jest ka?da praca, cho?by bardzo niedoskona?a, która stara si? uj?? jak?? obszerniejsz? ca?o??. W intencji profesorskiej chodzi?o o niedoskona?o?? (rozmawiali?my o tym podczas prac nad t? ksi??k?), ale ja chcia?abym zaakcentowa? „obszern? ca?o??", do której posiadania i zrozumienia d??y? Profesor. Wiedza humanistyczna i konkret etnograficzny by?y do tego kluczem. Interesowa? si? wieloma aspektami kultury, ale szczególnie bliskie by?y Mu tematy zwi?zane z rolnictwem, architektur? (drewnian?), transportem, a tak?e sztuk? ludow? i nieprofesjonaln?. Wa?ny by? równie? cz?owiek, ten napotkany przy budowie domu, podczas prac polowych, stoj?cy przed kapliczk?, czy po prostu id?cy drog?. Przegl?daj?c zdj?cia, robione przez Profesora wida? to dok?adnie.

Profesor nie by? badaczem gabinetowym, by? terenowcem, uwa?nym i wnikliwym obserwatorem. ?atwo nawi?zywa? kontakt. Przypominam sobie tak? scen? z wizyty Profesora w prywatnym Muzeum Kurpiowskim ma??e?stwa Laury i Zdzis?awa Bziukiewiczów w Wachu (2012), jak z dokumentalisty w ci?gu sekundy sta? si? tancerzem Ludowego Zespo?u Pie?ni i Ta?ca Wach, a kilka chwil pó?niej co? t?umaczy?, stoj?c w?ród go?ci.

Sam o sobie mówi?, ?e jest „etnografem-historykiem", który od lat 50. XX wieku rejestruje zachodz?ce zmiany w kulturze wsi, przebudow? ?ycia wiejskiego, odchodzenie w niepami?? wielu tradycyjnych praktyk, narz?dzi, przedmiotów. Efektem tej dokumentacji sta?o si? ogromne archiwum fotografii o tematyce etnograficznej. A warto doda?, ?e Profesor by? badaczem kultury tradycyjnej w Polsce oraz Litwie, ?otwie, Bia?orusi, Ukrainie, S?owacji, Czechach, Rumunii, Bu?garii, Macedonii i innych pa?stwach by?ej Jugos?awii.

Jako wyk?adowca by? wymagaj?cy. Swoj? wiedz? i pasj? dzieli? si? ch?tnie. Opowiada? ciekawie, zawsze z naciskiem na konkret, faktografi?, wyja?nienie zachodz?cych procesów. Tego te? oczekiwa? na egzaminie. Zda? nie by?o ?atwo, ale kiedy ju? to nast?powa?o, to odczuwa?o si? satysfakcj?, ?e „co? si? jednak wie". Ta przyswojona podczas studiów wiedza okaza?a si? przydatna cho?by podczas pracy nad opus magnum Profesora. Opracowywane fragmenty tekstu naszpikowane nazwami konstrukcji ?cian, dachów, narz?dzi rolniczych, samo?ówek, narz?dzi rybackich, cz??ci wozu itd., cho? obce, nie by?y mi nieznane. Ka?de spotkanie z Profesorem przekszta?ca?o si? w zaj?cia z etnografii. Pracuj?c nad kolejnymi rozdzia?ami ksi??ki, otrzymywa?am dodatkowe wskazówki, dopiski, zawsze skrupulatnie przygotowane (napisane najcz??ciej na maszynie do pisania). Gdy co? nie by?o dla mnie jasne, Profesor zrywa? si? i bieg? do biblioteki, przynosi? ksi??ki, artyku?y, albumy, atlasy…

Profesor niech?tnie przyje?d?a? do centrum Warszawy. Wola? jecha? „gdzie?" w teren lub by? Otr?busach. Tu wybudowa? i zorganizowa? Muzeum Sztuki Ludowej, stanowi?ce jeden z najwi?kszych prywatnych zbiorów sztuki ludowej i nieprofesjonalnej w Polsce. Stworzone przez Profesora Muzeum sta?o si? namacalnym dowodem jego pasji kolekcjonerskiej, ale te? przestrzeni? do organizowania spotka?-wystaw. Pami?tam jedno ze spotka?, które zgromadzi?o spore grono warszawskich etnologów. By?a ?adna jesie?, czas mija? na rozmowach merytorycznych, i tych mniej, na odchodne zostali?my obdarowani torbami jab?ek. Wydawa?o si?, ?e takie jesienne wizyty w Otr?busach mog?yby przerodzi? si? w tradycj? naszego warszawskiego ?rodowiska, ale tak si? nie sta?o.

Pan Profesor by? organizatorem licznych wystaw. Pocz?tkowo wysy?a? lub podrzuca? (sam lub przez kogo?) zaproszenia na wernisa?e, a kilka razy prosi? mnie, bym poinformowa?a „Wszystkich zainteresowanych" o nowym wydarzeniu w Otr?busach (takie zaproszenia zawisa?y wtedy na stronie IEiAK). Tak by?o cho?by wówczas, kiedy wyra?a? poparcie protestuj?cym Bia?orusinom i przygotowa? wystaw? Sztuka ludowa Bia?orusi w zbiorach Muzeum Sztuki Ludowej w Otr?busach, wystawa okoliczno?ciowa w imi? solidarno?ci z Narodem Bia?oruskim w walce o jego stanowienie (12.09.2020), i tak, kiedy wspiera? walcz?cych Ukrai?ców – wystaw? Ukrai?ska sztuka ludowa w zbiorach Muzeum Sztuki Ludowej w Otr?busach (22.05.2022).

Ostatnia wystawa, któr? Profesor zorganizowa? w swoim Muzeum, by?a po?wi?cona rze?biarzowi z Roztocza – Janowi Chodarze. Jej wernisa? odby? si? 17.09.2022 i przerodzi? w obchody (o kilka dni spó?nione) 90. urodzin Profesora. Spotkanie-wernisa?, jak zawsze, przyci?gn??o spore grono osób. Przybyli ci, którzy byli zainteresowani sztuk? ludow? i nieprofesjonaln?, ale te? ci, którzy przyje?d?ali do Profesora dla Niego, które chcia?y Go pos?ucha? i uszczkn?? tej energii i ciekawo?ci ?wiata, któr? roztacza?. Lekko pochylona sylwetka, „graj?ce r?ce" (charakterystyczna profesorska gestykulacja), wzrok utkwiony w jakim? punkcie mi?dzy s?uchaczami (niektórzy s?dzili, ?e wówczas Profesor nie rejestruje, co si? dzieje, ale tak nie by?o – przekona?am si? o tym niejednokrotnie) i d?uga wypowied?, w której ??czy?y si? w?tki etnograficzne, odwo?ania do historii, literatury, czasem pojawia?a si? dykteryjka. Pewnych nawyków wieloletniego wyk?adowcy trudno si? pozby?, ale te? Profesor wykorzystywa? takie momenty do dzielenia si? swoj? wiedz? i edukowania, które nazywa? popularyzacj?. Po przemowie i otwarciu wystawy rozpoczyna?a si? cz??? mniej formalna, zwiedzanie, ale te? rozmowy. Profesor podchodzi? do ka?dego, z ka?dym stara? si? zamie? cho?by jedno s?owo.

Rysem charakterystycznym Profesora by?a jego go?cinno??. Drzwi Jego domu zawsze by?y otwarte, o czym mog?o si? przekona? wiele osób. Trzeba tu jednak doda? i podkre?li?, ?e to zas?uga równie? ?ony pana Profesora – pani Stanis?awy (niezwykle wyrozumia?ej). Wspólne picie herbaty, rozmowa, uwaga skupiona na rozmówcy i zainteresowanie, ale nie udawane, a szczere, sprawia?y, ?e ch?tnie wraca?o si? do Profesorostwa.

Postscriptum

Do Profesora pojecha?am przed ?wi?tami Bo?ego Narodzenia 2022, zawioz?am Mu wydruki wpisów z FB PTL-Oddzia? Warszawski oraz Instytutu Etnologii i Antropologii Kulturowej UW, które znalaz?y si? pod informacj? o otrzymanym przez Niego Z?otym Medalem Zas?u?ony Kulturze „Gloria Artis”. By? zaskoczony, nie dowierza?, ?e kogo? mo?e interesowa? Jego osoba, ale wida? by?o, ?e sprawi?o Mu to przyjemno??.

Zawioz?am te? dwa tomy monografii: Józef Obr?bski, Macedonia. Studia Etnosocjologiczne, przygotowane przez Ann? Engelking (Warszawa: Oficyna Naukowa 2022). By? pod wra?eniem, podkre?la?, ?e Józef Obr?bski by? wybitnym badaczem, a jego pracowito?? niewyobra?alna – czego dowodem jest tyle zebranego materia?u etnograficznego. W g?osie pobrzmiewa? smutek z nutk? zazdro?ci, ?e samemu nie uda?o Mu si? zaprezentowa? wyników bada?, które prowadzi? z Tomaszem Str?czkiem w Macedonii…

Zawsze pyta? co w Zak?adzie, cho? zaraz poprawia? si? w Katedrze…

Byli?my umówieni na telefon po 13.01.2023 r. … jak do?yj? – us?ysza?am wychodz?c…

[/collapsed]

Source URL: https://www.etnologia.uw.edu.pl/en/node/1992

Links
[1] http://bibliografia.icm.edu.pl/g2/main.pl?lang=pl&imie=Marian&nazwisko=Pokropek&id_rodzaju_roli=&a=1&rok=0&rokdo=0&id_typu_dokonania=&id_jezyka=&lim=100000&ord=3&search=Szukaj&mod=q
[2] http://www.muzeumsztukiludowej.otrebusy.pl